CZU 261.5(091)
37.014.52
DOI 10.5281/zenodo.4643140

ROLUL CAPELEI „ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI" DIN CHIŞINĂU ÎN FORMAREA DUHOVNICEASCĂ A TEOLOGILOR (140 de ani de la târnosirea sfântului locaş)

Prot. Octavian MOŞIN,
Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: *Capela „Întâmpinarea Domnului" este un monument istoric din secolul XIX cu un trecut cultural şi religios semnificativ nu doar pentru istoria Chişinăului, dar şi pentru întreg spaţiu prutonistrean. Începutul zidirii capelei a avut loc la 18 aprilie 1879, pe un teren donat de către Primăria Chişinăului pentru Şcoala Duhovnicească (Spirituală). Biserica „Întâmpinarea Domnului" a fost proiectată de către arhitectul eparhial Mihail Seroţinski, care a asigurat şi asistenţa tehnică. Sfinţirea bisericii a avut loc la 24 august 1880.*

Prin studiul iniţiat se urmăreşte de a scoate în evidenţă importanţa uneia dintre Bisericile de casă sau a capelei Şcolii Spirituale din Chişinău, fondată în perioada păstoriei arhiepiscopului Pavel Lebedev. Este de remarcat rolul sfântului locaş în formarea duhovnicească a teologilor, care de-a lungul timpului, consecutiv, a fost capela Seminarului Teologic din Chişinău (în perioada interbelică), apoi a Facultăţii de Teologie din Chişinău (1991-1993), iar între 1993-2007 a găzduit studenţii Academiei de Teologiei din Chişinău şi actualmente reprezentând Biserica uneia dintre cele mai importante instituţii de învăţământ superior din republică, a Universităţii de Stat din Moldova.

Cuvinte-cheie: *Capela „Întâmpinarea Domnului", Semianrul Teologic din Chişinău, Biserica Universităţii de Stat din Moldova.*

Abstract: *The "Grace of the Lord" Chapel is a historical monument of the 19th century with a significant cultural and religious past. It is important both for the history of Chisinau and the entire Prut-Dniester area. Start of the church building took place on April 18, 1879, on a territory donated by municipal government for the Spiritual (Orthodox Ecclesiastical) School. The "Grace of the Lord" church was designed by the diocesan architect Mikhail Serotinsky, who also provided all technical assistance. The consecration of the church took place on August 24, 1880.*

The study aims to highlight the importance of the chapel of the Spiritual School in Chisinau, founded during the pastorate of Archbishop Pavel Lebedev. It is worth noting the role of this holy place in the spiritual formation of theologians. Over time, consecutively, it served as the chapel of the Theological Seminary in Chisinau (in the interwar period), of the Faculty of Theology in Chisinau (in 1991-1993), and between the years 1993 -2007 it hosted the students of the Academy of Theology in Chisinau. Currently it represents the Church of the State University of Moldova, one of the most important higher education institutions of the country.

Keywords: *"Grace of the Lord" Chapel, Theological Seminary in Chisinau, Church of the State University of Moldova.*

Preliminarii

Capela „Întâmpinarea Domnului" a Școlii Spirituale din Chișinău a avut o soartă vitregă de-a lungul existenței sale, având de suferit enorm. În timpul Primului Război Mondial, clădirea școlii și biserica au fost cedate provizoriu unui lazaret militar, fiind retrocedate în anul 1919. Între anii 1919-1940, apoi 1941-1944 aici și-a avut sediul Seminarul Teologic. În martie 1944 Seminarul a fost evacuat la Rusca Montană, județul Caraș-Severin, iar Capela „Întâmpinarea Domnului" a fost folosită contrar destinației. În primii ani ai dominației sovietice corpul de clădiri, unde este încadrată Biserica „Întâmpinarea Domnului", a fost atribuit organelor de represiune totalitare sovietice, aici având-și localul Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne (NKVD-ul), fiind inaugurată catedra militară și tirul, unde militarii deprindeau „mânuirea armelor". Pictura de pe pereții capelei a fost acoperită cu vopsea [4, p. 132-135]. Odată cu înființarea Universității în anul 1946, respectiva clădire a fost utilizată și ca spațiu de cazare pentru noii studenți, dar și în calitate de sală de sport[7, pp. 5-6].

Începând cu anii `90 ai secolului XX, Capela „Întâmpinarea Domnului" a revenit la destinația sa inițială, când odată cu reînființarea Facultății de Teologie pe lângă Universitatea de Stat din Moldova, biserica a fost reamenajată și folosită pentru oficierea de servicii religioase. Prin strădaniile părintelui Petru Buburuz, pe atunci decan al Facultății de Teologie din Chișinău, care în perioada octombrie 1991-noiembrie 1993 a funcționat în fostul local al Seminarului de Teologie [3], iconostasul a fost readus din România și instalat în Capela „Întâmpinarea Domnului".

În perioada 1993-2005, capela s-a aflat în componența Academiei Teologice, ce activa în blocul II de studii al Universității de Stat din Moldova (transferată ulterior în alt sediu de pe strada Ismail). Oricum, în perioada 2005 și 2007 în lăcașul sfânt, studenții teologici săvârșeau practica liturgică, până la deschiderea unei noi capele pe teritoriul școlii cu hramul "Sf. Trei Ierarhi".

Din anul 2000 au început lucrările de renovare a bisericii. Principalul aport l-a avut Universitatea de Stat din Moldova. Biserica a fost sfințită la 13 mai 2007 de un sobor de preoți condus de ÎPS Vladimir, Mitropolit al Chișinăului și al Întregii Moldove.

Acest locaș divin, în pofida vicisitudinilor timpului, a rămas să fie un centru de rugăciune, destinat învățăceilor și dascălilor care au activat în instituțiile de învățământ, care au funcționat în corpul de clădiri situat în campusul actual al Universității de Stat din Moldova.

Istoricul acestui edificiu de la fondare până în zilele noastre a fost cercetat, descris de numeroase personalități ale timpului. Primele informații publicate cu privire la edificarea Bisericii Școlii Spirituale din Chișinău coincid cu perioada propriu-zisă a edificării acesteia și au fost publicate pe paginile publicației Eparhiei Chișinăului și a Hotinului, *Buletinul Eparhiei Chișinăului* („Кишиневские Епархиальные Ведомости"), dar și de unele personalități marcante care au slujit aici, în special a preotului Mihail Ciachir [11], dar și în cadrul unor materiale cu tentă publicistică dedicate Chișinăului, semnate de neobositul cercetător al istoriei locale și în speță a Chișinăului, Vladimir Tarnachin [14, pp. 33-49].

Construirea și sfințirea Bisericii „Întâmpinarea Domnului"

Începutul zidirii Capelei „Întâmpinarea Domnului" din Chișinău a avut loc la 18 aprilie 1879 [12,], pe un teren donat de către Primăria Chișinăului pentru Școala Duhovnicească. Capela a fost proiectată de către arhitectul eparhial Mihail Seroținski, care a asigurat și asistența tehnică. Sfințirea bisericii a avut loc la 24 august 1880. Cu această ocazie a fost oficiată o slujbă de sfințire de arhiepiscopul Pavel Lebedev și un sobor de preoți [7, p.16]. Era o construcție din blocheți, încununată cu cinci cupole. Iconostasul era cioplit din lemn, suflat cu aur.

Conform *Buletinului Eparhial al Chișinăului* din 1880 se nota: „Biserica frumoasă, clădită din piatră, cu cele cinci cupole, care reprezintă o raritate în regiunea noastră, mărește valoarea, frumusețea și grandiozitatea clădirilor școlii, le lărgește și le conferă un aspect frumos și măreț asemeni unui castel sau unei mănăstiri mărețe"[12],.

În nota făcută pe marginea aceleiași descrieri se indica: „Aspectul exterior al bisericii întru totul corespunde interiorului, iconostasul (foto 1) cu incrustarea în lemn, aurit și cu picturile frumoase și cu semicoloanele fine. Specificul iconostasului este că pe el sunt redate evenimentele în cea mai mare parte ce descriu copilăria Mântuitorului și a copiilor care se roagă în templu, pentru care a și fost zidită biserica; din cele 6 icoane mari numai trei îi reprezintă pe Iisus Hristos, Maica Domnului și cea cu hramul, care de obicei sunt obligatorii pentru fiecare biserică. Celelalte sunt o raritate pentru alte biserici, care pe lângă destinația directă, au și un alt scop, special de a înveșnici în memorie acele fețe, față de care școala datorează biserica și alte binefaceri [12, p. 71].

Din motivul că numărul elevilor Școlii Duhovnicești fiind în continuă creștere, biserica a devenit neîncăpătoare. Astfel, în octombrie 1899 direcția școlii îi încredințează arhitectului Mihail Seroținski întocmirea planului și devizul pentru lărgirea sfântului locaș. Reconstrucția bisericii a durat până în 1902, când la 17 octombrie este resfințită de către Episcopul Chișinăului și al Hotinului Iacob (Piatnițki). Lungimea bisericii împreună cu pridvorul, s-a mărit cu șapte stângeni, astfel încât la serviciile divine puteau asista până la 700 de enoriași [6, p. 23].

Biserica „Întâmpinarea Domnului" pe lângă faptul că reprezenta un element important în educarea elevilor și pregătirea acestora, devenise o structură care completa veniturile necesare Școlii Spirituale de Băieți. Prin edificarea Bisericii „Întâmpinarea Domnului" de pe lângă Școala Spirituală de Băeți din Chișinău, instituția beneficiară a asigurat, pe durata activității sale până în anii `20 ai secolului al XX-lea, elevii și cadrele didactice cu un lăcaș de rugăciune, care a avut menirea de a instrui viitorii seminariști în laudele Bisericii și oficierii serviciilor religioase.

Personalități marcante care au contribuit la pregătirea teologilor

Capelă cu hramul „Întâmpinarea Domnului", ajunsă la un popas aniversar – 140 de ani de la târnosire, reprezintă o vie mărturie a faptului, că credința dreptmăritoare dăinuie de veacuri în aceste ținuturi creștinate încă din vremea apostolilor. Capela a fost ca un „laborator de formare duhovnicească" pentru atâtea generații de slujitori, care au studiat la prima școală teologică basarabeană.

Iconostasul Capelei Seminarului Teologic din Chișinău, perioada interbelică (arhiva Bisericii „Întâmpinarea Domnului")

Preotul Mihail Ciachir (Ceachir, Cekir, Ciakir)

Un rol deosebit în activitatea Capelei „Întâmpinarea Domnului" l-a avut Protoiereul Mihail Ciachir, care a activat 35 de ani în cadrul capelei. Numit de găgăuzii contemporani „apostolul limbii găgăuze tipărite", M. Ciachir în calitate de slujitor al bisericii, administrator și pedagog, a contribuit mult la formarea duhovnicească a teologilor.

Mihail Ciachir s-a născut la 27 aprilie 1861 în familia pălămarului Mihail Vasilievici Ciachir din satul Ceadâr-Lunga, Ținutul Bender, Basarabia (azi raion din componența Unității Teritorale Administrative Găgăuzia, Republica Moldova). Deși trăiau foarte modest, părinții le-au dat studii bune ambilor fii, Mihail și Fiodor. Aceștia au învățat la Școala spirituală și la Seminarul Teologic din Chișinău, care la acea vreme erau unicele instituții de învățământ superior din Basarabia. La 15 iunie 1881, a absolvit cursurile Seminarului Teologic cu titlul „Studentul Seminarului".

Cea mai mare parte a vieții sale Mihail Ciachir a consacrat-o activității pedagogice. Prima sa ascultare pe acest tărâm a fost funcția de educator la Școala spirituală de băieți din Chișinău, pe care a exercitat-o din septembrie 1881 - până în iulie 1883[1], după care numit șef al bibliotecii. Trei ani mai târziu, a fost ales președinte al consiliului pedagogic Chișinău pe lângă Ministerul Învățământului.

Hirotonit preot la 15 august 1884 pe seama capelei cu hramul „*Întâmpinarea Domnului*", doar în zece ani părintele Mihail a reușit într-atât de mult să amenajeze locașul, îndestulându-l cu obiecte de cult, cărți și toate celelalte trebuincioase, încât Congresul protopopilor, convocat la Chișinău în 1894, a decis să-i acorde un supliment la salariu. În calitatea sa de responsabil de locaș, părintele Mihail era și duhovnicul elevilor și al pedagogilor, numărul cărora creștea pe an ce trecea. Printre ucenicii săi figurează și personalități notorii, precum viitorul arhiereu Gurie Grosu și poetul Alexei Mateevici [5, p. 209].

Datorită faptului că își îndeplinea cu pioșenie misiunea, în repetate rânduri a fost inclus în componența diferitor comitete și comisii de revizie[1]. A fost ales membru al Consiliului pentru școli din județul Chișinău pe lângă Ministerul Învățământului (1884-1897); membru, după care succesiv secretar al Consiliului școlar județan Chișinău (1888) și respectiv președinte (1894).

În cadrul Școlii Duhovnicești din Chișinău a predat religia, limbile rusă și greacă, aritmetica și științele naturii (1881-1883). Disciplinele teologice au ocupat un rol esențial în activitatea sa, fiind gata să instruiască, stăpânind aproape tot ansamblul disciplinelor teologice de bază, printre care: Legea divină, Catehismul, Liturgica, Istoria bisericească ș.a.

Pr. Mihail a făcut parte din conducerea Frăției „Sf. Aleksandr Nevski" de pe lângă Catedrala Mitropolitană; a contribuit la înființarea Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Basarabia; s-a numărat ca funcționar din componența Consistoriului Duhovnicesc (membru din 1901), responsabil de cenzura cărților editate în limbile rusă și găgăuză. *A fost deputat în Zemstva gubernială (1905-1908).*

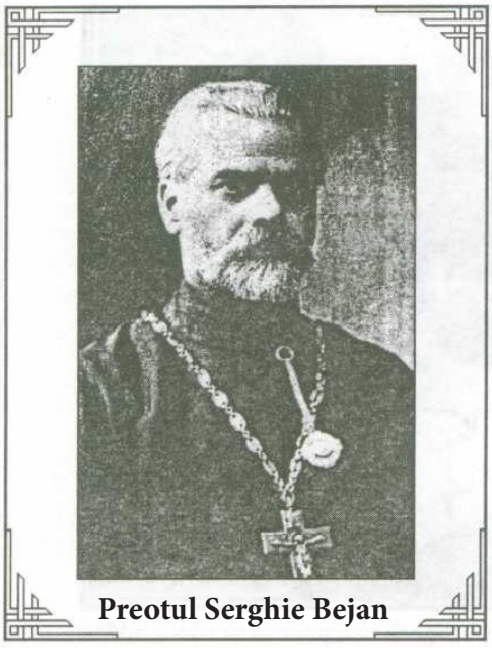
Pe tărâmul cărturăresc s-a afirmat cu publicațiile: *Bucoavna* (1900) – un ghid/ajutor al moldovenilor la studierea inițială a limbii ruse, după sistemul „învățătorului celor de alt neam" al lui Nikolai Ilminski; *Rusesc și moldovenesc cuvântelnic (1907) – Dicționarul rus-moldovenesc*, care cuprindea peste 22.000 de cuvinte, considerat cel mai voluminos dicționar moldovenesc de până la 1917. *Printre alte tipărituri se numără: Evanghelia (Chișinău, 1909); Datoria și stăpânirea Blagocinilor, adecă a privighitorilor pentru buna orânduială (Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău, vol. XVI, Chișinău, 1925) etc.*

A plecat la Domnul în anul 1938, locul său de veci fiind în Cimitirul Central de pe strada Armenească din Chișinău.

Preotul Serghie Bejan

În anii '30 ai sec. XX în calitate de preot la capela „Întâmpinarea Domnului" a activat Serghie Bejan, care asigura conducerea Seminarului, excelent gospodar și eminent profesor de Dogmatică.

S-a născut la 25 septembrie 1879, în satul Bravicea, județul Orhei, Basarabia.

Preotul Serghie Bejan

Cleric al Bisericii Ortdodoxe din Basarabia, econom stavrofor, profesor de teologie, membru al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Chișinăului și al Congresului Național Bisericesc, vicepreședinte al Societății Istorice, Arheologice Bisericești din Chișinău (1934-1940), membru al comitetelor de redacție ale revistelor: *Luminătorul* (1920-1940) și *Biserica Ortodoxă Română* (1921-1933).

După absolvirea școlii primare din satul natal, urmează cursurile la Școala Duhovnicească din Chișinău (1890-1894). În continuare, cu mențiune, absolvă Seminarul Teologic din Chișinău, (1894-1900). Timp de patru ani studiază la Academia Teologică din Kiev, specializându-se în Teologia Dogmatică și Dreptul Canonic Bisericesc (1907-1911). Titlul de magistru în științe teologice l-a obținut în baza tezei cu titlul: *Bazele dogmatice ale credinței în teologia rusă.*

La vârsta de 22 de ani a fost hirotonit pe seama parohiei Crăsnășeni din jud. Orhei (1901-1907). I-a fost acordat titlul de econom stavrofor (1920).

După studii, revenit la baștină, a fost acceptat ca profesor de religie la Liceul nr.1 din Chișinău (1911-1914), apoi, în aceeași calitate a activat la Școala Duhovnicească (1914-1927). Ulterior a fost numit director și profesor la Seminarul Teologic de 8 ani din Chișinău, unde a muncit până la pensionarea sa (1927-1939). În calitate de profesor suplinitor a predat Teologia Dogmatică studenților de la Facultatea de Teologie din Chișinău (1928-1940).

A participat la Congresul Învățătorilor din 1917 (25-28 mai), la care a fost ales vicepreședinte, după care, aflat la București, a luat parte la lucrările Congresului Preoților din România (17-19 decembrie 1919), în cadrul căruia s-a pus problema unificării Bisericii Ortodoxe Române și ridicarea ei la rangul de patriarhie.

Pe parcursul a mai multor ani a fost membru al Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Chișinăului și al Congresului Național Bisericesc. A fost vicepreședinte al Societăți Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău, membru al comitetelor redacționale ale revistelor bisericești *Luminătorul* și *Biserica Ortodoxă Română***.**

Ocuparea forțată a Basarabiei l-a determinat să se refugieze peste Prut – întâi la Focșani, apoi la Pitești (1940-1941). Însă, declanșarea războiului și lipsa de cadre au făcut ca el să mai revină la baștină pentru a da o mână de ajutor (1941-1943).

Activitatea publicistică a fost reflectată în diverse reviste de specialitate. Printre lucrările elaborate se numără: *Psihologia budistă***,** (Harkov, 1913); *O pagină din istoria Bisericii ortodoxe basarabene* (studiu apărut în revista *Luminătorul* în perioada 1920-1921); *Păcatul strămoșesc și mozaismul în teologia Sfântului Apostol Pavel* (Chișinău, 1925, publicată consecutiv în mai multe numere ale revistei *Luminătorul)***;** *Dogma Sfintei Treimi în concepția creștinismului: studiu dogmatico-istoric* (Chișinău, 1930) ș. a.

Cursul de lecții în trei volume de Dogmatică Ortodoxă (sub formă de manuscris), de care-l folosea zilnic când ieșea în fața studenților de la Facultatea de Teologie din Chișinău a rămas nepublicat.

A tradus în limba română opera monumentală a Prot. Pavel Svetlov *Învățătura*

creștină în expunere apologetică (vol. 1, tipărit în 1935, vol. 2 – 1936, în colaborare cu Constantin N. Tomescu); a mai tălmăcit *Crucea lui Hristos* a aceluiași autor; *Ideea împărăției lui Hristos și importanța ei în învățătura creștină despre contemplare* (1947, traducere neterminată); precum și 18 articole referitoare la teologie, selectate din *Dicționarul filosofic* al lui Silvestru Gogoțki („Философский лексикон": в 4-х томах).

Serghie Bejan a decedat la 12 decembrie 1954 și înmormântat în Cimitirul Ghencea-civil din București, România.

Pentru capela seminarului a făcut tot ce i-a stat în puteri fie bine amenajată și să reprezinte un model de biserică.

Arhimandrit Ermoghen (Adam)

După redeschiderea sfântului locaș în anul 1991, timp de 16 ani la capelă a slujit regretatul **arhimandrit Ermoghen (Adam)** – unul dintre fondatorii învățământului teologic contemporan din cadrul Bisericii Ortodoxe din Moldova, duhovnic și profesor de Liturgică la Academia de Teologie Ortodoxă din Moldova.

Părintele Profesor Arhim. Ermoghen (Adam), renumit specialist în Liturgică, a fost un dascăl erudit, un om onest și un teolog mărturisitor. A fost o fire harnică și ordonată, un om de aleasă cultură, corect până în măduva oaselor și luptător pentru dreptate. Este cel care a suferit pentru credință în anii prigoanei comuniste și unul dintre cei mai erudiți profesori și teologi autohtoni din ultimele decenii.

S-a născut la 6 august 1929 în s. Bolduresti, r. Ungheni. Absolvă pe rând Seminarul Teologic din Sankt Petersburg (1959), Academia Teologică din Sankt Petersburg (1963), aspirantura la Academia Teologică din Moscova (1964). A fost hirotonit în treapta de diacon la 7 ianuarie 1965, iar în cea de preot la 1 ianuarie 1976.

În anul 1965 este numit paroh al Bisericii din s. Beleavenți, r. Briceni, în 1974 devine paroh al Bisericii „Schimbarea la față" din Bender, iar peste doi ani este numit cleric al Catedralei „Sf. M. Mc. Teodor Tiron" din Chișinău.

Din anul 1980 devine membru al Comisiei de traducere a cărților liturgice în limba română.

La 23 octombrie 1999, prin decretul ÎPS Mitropolit Vladimir, Arhimandritul Ermoghen (Adam) este numit membru al

Arhimandritul Ermoghen (Adam)

Comisiei pentru examinarea și cercetarea candidaților la hirotonie în treptele de diacon și preot. La 14 iunie 2000, Mitropolitul Vladimir îl decorează pe Arhim. Ermoghen cu dreptul de a sluji cu Ușile Împărătești deschise până la „Tatăl nostru" și cu dreptul de a purta cea de a doua Cruce cu Pietre Scumpe. La 16 octombrie 2007, printr-un Decret Mitropolitan, este numit duhovnic al Academiei de Teologie Ortodoxă din Moldova și responsabil de capela Academiei, cu hramul „Sf. Trei Ierarhi". La 11 decembrie 2007, în cadrul Liturghiei săvârșite la Biserica „12 apostoli" din or, Capernaum, Israel, Părintele Ermoghen, primește dreptul de a purta Toiag. Trece la cele veșnice la 27 noiembrie 2013.

Părintele Ermoghen, în egală măsură, a însemnat mult pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă din Chișinău, pentru învățământul academic teologic în general, precum și pentru capelele studențești „Întâmpinarea Domnului" și „Sf. Trei Ierarhi" din capitală, fiind duhovnicul teologilor peste două decenii.

Părintele profesor acoperea un domeniu vast de preocupări, depășind cadrul inițial al formării sale de liturghist și reușind o abordare interdisciplinară a unor domenii teologice variate. Specificul cercetării sale teologice îl constituie particularizarea unor secvențe concrete, investigate cu acrivia științifică a detaliului minuțios explorat, pentru a oferi cele mai înțelepte soluții unor situații adeseori generatoare de controverse, confuzii sau dezbinări.

Însă înainte de a fi profesor, a fost un monah trăitor. Zilnic stătea ore întregi îngenuncheat în fața proscomidiarului și sco-

tea părticele pentru mii de suflete care l-au rugat să îi pomenească în sfintele rugăciuni. Părintele rămâne a fi modelul slujitorului autentic, care s-a consacrat și a fost smerit lucrător în toate ascultările încredințate de către arhipăstorii locului.

A împodobit capela studențească cu cele necesare și a coordonat practica liturgică a sute de studenți teologi.

Deși au fost și alți slujitori care au trecut prin această biserică, ne-am oprit doar la aceste trei figuri proeminente ale teologiei autohtone. Evident, în acest locaș au făcut primii pași de slujire o bună parte din actualii slujitori din republică, fiecare lăsându-și amprenta.

Concluzii

Este de remarcat importanța locașului de cult care, de-a lungul timpului, consecutiv, a aparținut Seminarului Teologic din Chișinău în perioada interbelică (odată cu strămutarea acestei instituții din sediul vechi după înființarea Facultății de Teologie la Chișinău) sau actualmente, reprezentând Biserica Universității de Stat din Moldova. Prezentarea unor figuri de preoți care au slujit la altarul credinței dreptmăritoare în diferite perioade în cadrul capelei, scoate în evidență rolul vădit al capelei în formarea duhovnicească a teologilor.

La ziua de azi, Capela „Întâmpinarea Domnului" reprezintă o oază de liniște și un spațiu al renașterii pentru foarte mulți tineri, și nu numai, care găsesc sprijin și încurajări din partea preoților slujitori. Astfel, preotul joacă un rol considerabil în viața tinerilor, dând dovadă de înțelegere, răbdare și îngăduință față de cei pe care îi asistă și îi îndrumă spiritual, astfel ajutându-i să-și găsească rostul în viață și liniștea lăuntrică.

Este de menționat faptul că pe lângă acest sfânt locaș activează Asociația Studenților Creștini Ortodocși din Republica Moldova, săptămânal se desfășoară Seri duhovnicești și alte activități culturale și spirituale, reprezentând un adevărat centru de educație pentru tineri.

Referințe bibliografice:

1. ANRM,Acronim Fond 208, inventar 12, dosar 138, fila 17; Fond 208, inventar 12, dosar 196, filă 92v.
2. ANRM. Fond 208, inventar 12, dosar 196, fila 90v.
3. Alfa şi Omega, 1997, 1-15 decembrie.
4. COLESNIC, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol.3. Chişinău, 2000. 300 p. ISBN 978-9975-8639-2-9.
5. COLESNIC, Iurie. Chişinăul din amintire. Chişinău, 2011. 526 p.
6. MOŞIN, Octavian. Vrednici slujitori la Biserica „Întâmpinarea Domnului". In: Educaţie şi viaţă spirituală în Basarabia. Tradiţii şi perspective. Conferinţă ştiinţifică cu participare internaţională, 1-3 octombrie 2015, Chișinău. Chişinău: CEP USM, 2015, pp. 22-30.
7. MOŞIN, Octavian, CANDU, Teodor. Unele aspecte privitoare la zidirea şi sfinţirea Bisericii „Întâmpinarea Domnului" din Chişinău. In: Educaţie şi viaţă spirituală în Basarabia. Tradiţii şi perspective. Conferinţă ştiinţifică cu participare internaţională, 1-3 octombrie 2015, Chișinău. Chişinău: CEP USM, 2015, pp. 5-21.
8. PALADE, Gheorghe. Facultatea de Teologie din Chişinău. Profesori şi studenţii (1926-1940). In: Cugetul. 2000, nr. 2, p. 45.
9. PĂCURARIU, Mircea. Basarabia. Aspecte din istoria bisericii şi a neamului românesc. Iaşi, 1993. 152 p. ISBN 978-606-8141-77-0.
10. Protoiereul Mihail Ceachir : Articole privind istoria şi cultura găgăuzilor din Basarabia publicate în revista „Viaţa Basarabiei" = Протоиерей Михаил Чакир : Статьи по истории и культуры гагаузов Бессарабии в журнале „Viaţa Basarabiei" („Бессарабская жизнь"). Сост. : Виктор ЦВИРКУН [et al.]. Кишинев, 2018. pp. 8-16.
11. МОШИН, Октавиан, КОПУЩУ, Виктор. Протоиерей Михаил Чакир: служение Богу и ближним. Кишинев, 2013. 123 p.
12. ОСВЯЩЕНИЕ места для церкви при Кишиневском Духовном училище 18 апреля сего 1879 года. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1879, nr. 10.
13. ОСВЯЩЕНИЕ церкви Кишиневского мужеского училища. В: Кишиневские Епархиальные Ведомости. 1880, nr. 17.
14. ТАРНАКИН, Владимир, МАТЕЙ, Зинаида. Кишиневское Духовное Училище. В: ТАРНАКИН, Владимир, Зинаида МАТЕЙ. Учебные заведения Кишинева XIX-го – начала XX веков. Chişinău: Pontos, 2014, pp. 33-49.